IN MEMORIAM

Rimutė Rimantienė (1920 10 25–2023 07 04)

2023 m. Valstybės dienos išvakarėse, eidama 103-iuosius ilgo ir prasmingo Lietuvos mokslui ir Tėvynei skirto gyvenimo metus, mus paliko žymiausia Lietuvos ir viso Rytų Baltijos regiono tyrinėtoja, Lietuvos mokslo premijos laureatė (1994), Baltijos Asamblėjos mokslo premijos ir medalio už Baltijos regiono istorijos ir kultūros tyrimus laureatė (1997), Germanų archeologijos instituto narė korespondentė (1997), Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino ordino Komandoro kryžiaus ordininkė (2008), Martyno Liudviko Rėzos kultūros ir meno premijos laureatė (2020), Lietuvos akmens amžiaus tyrinėjimų mokyklos kūrėja, habilituota daktarė Rimutė Rimantienė. Žymioji archeologė Lietuvos kultūroje ir moksle išlieka kaip ypač universali, daugelyje literatūros, meno, muzikologijos, muziejininkystės sričių, vertimų baruose labai daug nuveikusi asmenybė.

Svarbiausias jos mokytojas buvo Lietuvos archeologas profesionalas prof. dr. Jonas Puzinas, Lietuvos universiteto Kaune ir Heidelbergo (Vokietija) universiteto absolventas, Kauno ir Vilniaus universitetuose mūsų šaliai išugdęs tris žymias archeologes. Tai visame pasaulyje žinoma baltų, indoeuropiečių ir senosios Europos kultūrų tyrinėtoja prof. Marija Alseikaitė-Gimbutienė, Lietuvos ir Rytų Baltijos regiono akmens amžiaus tyrinėjimų mokyklos kūrėja habil. dr. Rimutė Jablonskytė-Rimantienė ir Lietuvos ankstyvųjų viduramžių tyrinėtoja habil. dr. Regina Volkaitė-Kulikauskienė.

Rimutės Rimantienės meninius sugebėjimus atskleidžia jos piešiniai, kuriais ji iliustravo savo mokslinius straipsnius ir knygas. Dar 1939 m. jie buvo nuvedę ją į Kauno meno mokyklą, kur mokėsi grafikos žymaus dailininko Adomo Galdiko studijoje, o piešimą dėstė Antanas Žmuidzinavičius. Ji žinoma ir kaip viena pirmųjų vertėjų, vertusių iš skandinavų kalbų. Mokykloje gavusi pradines švedų kalbos žinias, svajojusi apie etnologijos studijas Stokholme, patekusi į švedų kalbos vasaros kursus Geteborge, ji Lietuvos skaitytojams išvertė Selmos Lagerlöf „Sakmę apie Gestą Berlingą“ (1958, 1989, 2008), o iš norvegų kalbos – Sigrid Undset knygą „Kristina Lavransdater“. Taip pat Henriko Ibseno „Dramas“, „Perą Giuntą“ ir „Lėlių namus“, keletą kitų Skandinavijos autorių kūrinių. Vertė ir iš kitų kalbų.

Daug laiko ji skyrė pedagoginiam darbui ir jaunųjų mokslininkų ugdymui Kauno ir Vilniaus universitetuose, parengė knygą jaunimui „Lietuva iki Kristaus“, o plačiajai visuomenei – „Lietuvių liaudies menas“, „Kuršių nerija archeologo žvilgsniu“. Ji visada buvo tvirtų patriotinių nuostatų, pareigos visuomenei ir tautai žmogus: šios nuostatos reiškėsi saugant Lietuvos kultūros paveldo paminklus, o jos vadovautos

archeologinės ekspedicijos buvo itin svarbios Lietuvos kraštotyros sąjūdžio plėtrai. Per daugelį metų šioje mokykloje mokėsi šimtai moksleivių iš įvairių Lietuvos vietovių ir studentų iš Kauno veterinarijos akademijos, Šiaulių, Vilniaus pedagoginių institutų, kitų Lietuvos aukštųjų mokyklų. Net keli šių ekspedicijų dalyviai – Česlovas Kudaba, Aloyzas Sakalas, Mečys Laurinkus, Vidmantas Povilionis, Algirdas Patackas – tapo vėl Nepriklausomos Lietuvos signatarais.

Muziejininkė, Kauno universiteto dėstytoja. Baigusi Kauno „Aušros" mergaičių gimnaziją (1938), Rimutė Jablonskytė studijavo Kauno Vytauto Didžiojo ir Vilniaus universitetuose (pastarąjį baigė 1946 m.). Pagrindinė specialybė buvo etnologija, tačiau daugiausia studijavo archeologiją.

1942–1960 m. dirbo Kauno valstybinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus Archeologijos skyriuje, kur aktyviai bendravo ir bendradarbiavo su Petru Tarasenka. Begalinėse fondų lentynų dėžučių eilėse turėjo slaptąsias vietas, kur nuo bolševikų ir jiems prijaučiančių slėpdavo pogrindinę spaudą. Abu lankė naikinamus Kauno apylinkių archeologijos paminklus, konsultavosi proistorės klausimais. Rimutės prisiminimuose jis iškildavo kaip ypatingas Lietuvos patriotas.

Rimutė Jablonskytė aktyviai dalyvavo prof. Augustino Janulaičio projekte – atgaivinti Kaune Humanitarinių mokslų fakultetą: ji organizavo stojamuosius egzaminus, rengė archeologijos specialybės programas, skaitė Europos archeologijos, Pabaltijo archeologijos, muziejininkystės kursus, vadovavo archeologijos seminarams, organizavo studentams išvykas į Vilniaus, Rygos muziejus. Deja, sėkmingai ir su dideliu entuziazmu pradėtas darbas nutrūko 1948 m., Vilniaus ir Kauno humanitarinius fakultetus sujungus į vieną.

Vilniaus universitete. Kuriam laikui nutrūkusį pedagoginį darbą atnaujinti pavyko tik 1974 m. jau Vilniaus universitete, vėl į archeologijos specialybę priėmus dešimt studentų. Habil. dr. Rimutės Rimantienės skaitomas Lietuvos akmens amžiaus kursas, praktikos jos tyrinėjamuose paminkluose išsiskyrė profesionalumu, o pasirinkusieji studijuoti akmens amžių sulaukdavo ypatingo dėmesio, pagalbos, visada svetingai atvertų namų durų, tarybiniu laikotarpiu sunkiai prieinamos literatūros iš viso pasaulio. Jos studentai ir aspirantai po vieną ir būreliais su savo dėstytoja keliaudavo į Latvijoje, Estijoje, Leningrade (dabar Sankt Peterburgas), Kijeve, o vėliau ir Čekijoje, Vokietijoje, Airijoje, Švedijoje ir kitur Europoje organizuojamas konferencijas, turėjo galimybę apžiūrėti svarbiausių Europos muziejų rinkinius. Jos autoritetas atverdavo visas duris ne tik jai pačiai, bet ir visiems jos mokiniams. Esu laimingas, kad jos mokiniu teko būti nuo 1974-ųjų metų iki pat mylimiausios Mokytojos mirties.

Lietuvos istorijos institute. Pagaliau 1960 m. po ilgų trukdymų R. Rimantienei pavyko persikelti į Vilnių, į tėvelio baigiamus statyti namus, įsidarbinti Lietuvos istorijos institute ir atsidėti grynai mokslinei veiklai. Čia ji darbavosi iki 1999-ųjų vidurio: 1962 m. apgynė istorijos kandidato disertaciją „Akmens ir žalvario amžių gyvenviečių periodizacija ir topografija Lietuvoje", o 1972 m. ir habilituoto huma-

nitarinių mokslų daktaro disertaciją „Pirmykštis Lietuvos teritorijos apgyvendinimas“. Už ypatingus nuopelnus Lietuvos akmens amžiaus tyrinėjimams, jos mokslinius darbus, publikuotus Lietuvoje ir pasaulyje, Rimutei Rimantienei 1994 m. paskirta Lietuvos mokslo premija.

Besiplečiantys kontaktai, publikacijos užsienyje (ypač Vokietijoje išleista Lietuvos akmens amžiaus medžiagą apibendrinanti knyga „Die Steinzeit in Litauen Bericht der Romishe-Germanichen Kommission“ (1994 , Mainz am Rhein, 146 p. ir 52 lentelės), toliau palaikomi intensyvūs mokslinio bendradarbiavimo ryšiai ir tarp Baltijos kraštų archeologų lėmė, kad 1997-aisiais metais jai paskirta Baltijos Asamblėjos premija.

Pirmųjų Lietuvos gyventojų pėdsakais. Dar mokykliniais metais sekmadieninėse išvykose su tėveliu Rimutė Jablonskytė savo ilgą ir labai vaisingą archeologės kelią pradėjo paleolito – paties seniausio mūsų istorijos laikotarpio – tyrinėjimais. Lietuvoje šis laikotarpis – 12 000–9000 m. pr. Kr., kai atsitraukė paskutinis ledynas. Tuo metu Šiaurės rytų Europoje ir Baltijos regione apsigyveno šiaurės elniai, o netrukus – ir jų medžiotojai. Šių teritorijų apgyvenimo pradžios, periodizacijos ir kultūrinės atributacijos klausimai ypač svarbūs archeologijos mokslui, visam regiono senosios istorijos supratimui, o jų sprendimo pagrindus daugiau kaip prieš 50 metų padėjo Rimutė Jablonskytė-Rimantienė.

Išanalizavusi Władzimierzo Antoniewicziaus (1930), Hugo Grosso (1940) publikacijas, jose skelbtą medžiagą ir išvadas, taip pat muziejuose saugomus Zygmunto Glogerio ir Vandalino Šukevičiaus akmens amžiaus dirbinių rinkinius ir ypač gausią (surinktą beveik iš 500 Nemuno baseino akmens amžiaus stovyklų ir radimvietių) bei gerai sutvarkytą savo tėvo akademiko Konstantino Jablonskio kolekciją. 1964 m. pasirodė programinis mokslininkės straipsnis „Kai kurie Lietuvos paleolito klausimai“, tapęs lyg jos fundamentalios monografijos „Paleolitas ir mezolitas Lietuvoje“ (1971, rusų kalba) įvadu. Šioje monografijoje autorė, remdamasi tipologine-statistine analize ir paminklų topografija, kai skirtingų laikotarpių stovyklos aptinkamos skirtingo aukščio Nemuno ir Neries terasose, suskirstė visą tuo metu žinomą akmens amžiaus medžiagą į kultūrines-archeologines grupes. Čia tyrinėtoja rėmėsi Suomijos akmens amžiaus paminklų geografiniu datavimu. Ši idėja pasirodė perspektyvi. Ją plėtodama Lietuvoje konsultavosi su vietiniais geologais, geografais, paleobotanikais – Alfonsu Basalyku, Vytautu Gudeliu, Meilute Kabailiene ir kitais tyrinėtojais. Pagal šią teoriją aleriodo ir ankstyvojo driaso laikotarpio stovyklos paprastai būdavo įsikūrusios antroje viršalpinėje terasoje, o preborealio laikotarpio – pirmoje terasoje. Taip autorė išskyrė dvi svarbiausias vėlyvojo paleolito kultūrines grupes – Svidrų ir Baltijos Madleno. Paskutinę grupę ji išskyrė remdamasi trimis skirtingomis ietigalių tipologinėmis grupėmis: Arensburgo, Bromės-Liungbiu ir Hamburgo.

R. Rimantienės atlikti Svidrų kultūros paminklų tyrimai leido greitu laiku įtraukti Lietuvos, Baltarusijos ir Mozūrijos ežerų regioną į pradinę, ankstyvąją, šios kultūros erdvę, o keliais dešimtmečiais vėliau į ją buvo įtraukta ir Latvijos vėlyvojo paleolito

medžiaga – ši erdvė išsiplėtė iki Dauguvos upės šiaurėje. R. Rimantienės tyrinėjimų išvadas patvirtino 2012 m. publikuota Ilgos Zagorskos monografija „Senieji šiaurės elnių medžiotojai Latvijoje“. Tai rodo R. Rimantienės tyrinėjimų išvadų patikimumą.

Lietuvos teritorijos apgyvenimas, R. Rimantienės tyrimų duomenimis, vyko dviem kryptimis: iš pietvakarių ir vakarų. Apgyvenimas iš pietvakarių (Svidrų kultūra) didesnių debatų nekėlė, tačiau Baltijos Madleno kultūros gyventojų atėjimas į Lietuvą iš vakarų, per Šiaurės Vokietiją ir Lenkiją, Baltijos pakrantėmis, o ypač teiginiai apie Bromės-Liungbiu kultūros paplitimą Nemuno baseine buvo tikras iššūkis Lenkijos, Vokietijos ir Karaliaučiaus srities archeologams – Lietuvos teritorijoje rasti šiai kultūrai priskiriami paminklai artimiausias analogijas turėjo tik Danijos teritorijoje, t. y. už 1000 kilometrų nuo Lietuvos. Minėtose kaimyninėse teritorijose ši medžiaga tuo metu dar nebuvo žinoma arba į ją nebuvo atkreiptas dėmesys. Geografinį ryšį tarp šių paminklų lenkų archeologai patvirtino tik 1975 m., kai ėmė publikuoti Bromės-Liungbiu kultūros medžiagą iš Lenkijos. Į R. Rimantienės išskirtus Arensburgo, Bromės-Liungbiu kultūrų paminklus ir jiems būdingus dirbinius vėliau atkreipė dėmesį ir Latvijos tyrinėtojai. Šiai kultūrai būdingi paminklai neseniai pradėti tyrinėti Volgos-Okos baseine ir Dniepro aukštupyje. R. Rimantienės išskirtos kultūrinės sritys ir periodizacijos ilgus dešimtmečius buvo pagrindas toliau plėtoti periodizaciją Šiaurės Ukrainoje, Baltarusijoje ir jau minėtuose paminkluose Volgos-Okos aukštupiuose Rusijoje, taip pat ir Latvijoje. Visame šiame regione išskirtos jau kelios Rytų Liungbiu pagrindu susiformavusios kultūros. Šios kultūros paminklų tyrimus Lietuvoje tęsia nauja mūsų archeologų karta – A. Šatavičius ir A. Girininkas. Remiantis Biržulio apyežerės ir Vakarų Lietuvos medžiaga vėlyvajame paleolite, pavyko išskirti postsvidrinius Pulli tipo paminklus ne tik Latvijoje ir Estijoje, bet ir Lietuvoje. R. Rimantienės periodizacijos ir kultūrinės raidos schemą jos mokinys Vygantas Juodagalvis pritaikė Užnemunės paleolito ir mezolito radinių ir paminklų medžiagos interpretacijai. Taigi vėlyvajame paleolite, holoceno laikotarpio pradžioje, Svidrų, Baltijos Madleno (Arensburgo, Bromės-Liungbiu) kultūrų šiaurės elnių medžiotojai apgyveno Nemuno, Dauguvos, Pripetės, Aukštutinio Padnieprio baseinus. Tokio grandiozinio kultūrinio istorinio proceso rekonstrukcijos pamatus savo mokslinėmis idėjomis R. Rimantienė padėjo dar 1964–1971 m. publikacijose. Tolesni šio plataus regiono tyrimai, vykdyti jos išugdytų mokinių, tik nežymiai papildė nauja medžiaga, pataisė, patikslino, tačiau padėti teoriniai pagrindai, chronologinės ribos, apgyvenimo kryptys ir praėjus jau pusei amžiaus keičiasi visai nedaug.

Neolito kultūrų tyrinėjimai. Naujas kultūrinių-chronologinių grupių išskyrimo etapas, sutapęs su Pietų Lietuvos mezolito ir neolito paminklų tyrinėjimu, R. Rimantienės vykdytu nuo 1963 m. su ilgokomis pertraukomis iki pat 1998 m., leido jai pirmajai išskirti Pietų Lietuvoje, Baltarusijoje ir Šiaurės Lenkijoje paplitusią mezolitinę Nemuno kultūrą su visu būdingu stovyklų ir jų titnago dirbinių kompleksu. Šis vardas greitai prigijo baltarusių ir lenkų archeologijos. Jis rodė ir kultūros papli-

timo regioną (Nemuno baseinas), ir vietą kultūrų raidoje. Sėkmingi archeologės tyrimai ir senųjų rinkinių iš Paštuvos, Žemųjų Kaniūkų, Brūžės, Derežnyčios 15-osios, Druskininkų 8-osios, Merkinės 3-iosios ir kitų stovyklų analizė leido šią medžiagą suskirstyti į ankstyvąją ir vėlyvąją grupes, išskirti kiekvienam mezolitinės Nemuno kultūrinės raidos etapui būdingą titnago inventorių. Tokia kultūrinė mezolito medžiagos atributacija išlieka ir dabartinių jos mokinių darbuose.

Vėliau tyrinėdama neolito laikotarpį Pietų Lietuvoje mokslininkė pastebėjo, kad vietos gyventojai aiškiai tęsia mezolitines titnago dirbinių tradicijas, o jų keramika panaši į randamą Baltarusijoje ir Ukrainoje. R. Rimantienė pirmoji šio tipo paminklus sujungė į vieną neolitinę Nemuno kultūrą su skirtingais jos raidos etapais (pvz., Dubičių ir kt.) ir greitai ši Lietuvoje, Baltarusijoje, Šiaurės Ukrainoje ir Šiaurės rytų Lenkijoje paplitusi kultūra skirtingų valstybių archeologų taip pat buvo įvardyta kaip Nemuno kultūra. Taip archeologė davė visuotinai Rytų Europoje pripažintą vardą pirmajai ankstyvojo ir vidurinio neolito kultūrai.

Vakarų ir Šiaurės rytų Lietuvoje panašiu laikotarpiu buvo paplitusi Narvos kultūra. Nemuno kultūros paminkluose kultūriniai sluoksniai iki šiol daugiausia aptinkami smėlyje, o Narvos kultūros paminklai – uždurpėjusiose lagūnų ir ežerų pakrantėse. Pirmieji šios kultūros paminklai aptikti ir tyrinėti Estijoje prie Narvos miesto (iš čia ir kultūros pavadinimas). Dalį Lietuvoje tyrinėtų Šventosios komplekso paminklų R. Rimantienė pirmoji įvardijo kaip Narvos kultūros paminklus ir taip pamažu šis pavadinimas įsitvirtino iš pradžių Estijoje, vėliau Lietuvoje, o pagaliau ir Latvijoje. R. Rimantienė šių paminklų kultūrinei ir chronologinei analizei sukūrė visuotinai, ne tik Lietuvoje, iki šiol taikomą narviškos keramikos puodų kaklelių formų skirstymą, grindžiamą jų panašumu į didžiąsias raides I, C, S, ir keletą išvestinių tarpinių formų.

Svarbiausi apibendrinamieji darbai. Sintezės link. Analizę R. Rimantienės darbuose visada lydėjo sintezė. Bene ryškiausiai tai matyti etapiniame Lietuvai ir visam Baltijos regionui skirtame jos 1984 m. išleistame darbe „Akmens amžius Lietuvoje“, o 1996 m. pasirodė pataisytas, papildytas ir archeologiją studijuojantiems labiau pritaikytas antrasis leidimas.

Iki šio sintetinio veikalo pasirodymo Rytų Baltijos regiono šalyse būta tik atskiriems akmens amžiaus paminklams skirtų monografijų. Geriausiai archeologiškai ištirto regiono – Prūsijos – medžiagos didžioji dalis pražuvo per Antrąjį pasaulinį karą, tad ši monografija tapo tikru akmens amžiaus tyrinėjimų aruodu visiems, kurie tuo metu domėjosi ir dabar domisi regiono akmens amžiumi, nes joje apibendrinta beveik 200 akmens amžiaus paminklų medžiaga. Archeologijos faktų virtinė būtų plika, o jos interpretacija likusi ribota, jei autorė nebūtų pasitelkusi kitų to meto mokslo žinių galimybių. Šioje monografijoje pirmą kartą Lietuvoje maksimaliai panaudoti radinių ir paminklų datavimo radioaktyvios anglies metodu rezultatai. Kita šios monografijos ypatybė – tai, kad nė žingsnio neženginama be paleogeografijos duomenų. Visi paminklai bandomi sieti su klimato pakitimais, pajūrio lagūnų,

ežerų ir upių baseinų raida, o tai leido patikslinti paminklų, ypač pačių seniausių, chronologiją, geriau suprasti ir rekonstruoti to meto žmonių gyvenamąją aplinką. Savo koncepcijas R. Rimantienė gretino su lingvistiniais duomenimis, puikiai operavo hidronimijos, mitologijos ir etnologijos faktais. Jai rūpėjo ir seniausių krašto gyventojų fizinis tipas, laidojimo papročiai, tad monografijoje randama pirmą kartą plačiau interpretuota Kirsnos, Turlojiškės, Plin- kaigalio, Veršvų, Donkalnio, taip pat kai kurių svarbiausių Latvijos ir Prūsijos kapinynų antropologinių radinių charakteristika.

Po 1971 m. R. Rimantienės išleistos monografijos, skirtos paleolitui ir mezolitui, naujos medžiagos, iš esmės keičiančios šių laikotarpių chronologinę ar kultūrinę interpretaciją, neaptinkama, monografija tik papildyta nauja Pietų Lietuvos paminklų medžiaga. Vis dėlto didesnė autorės patirtis ir nauji tyrimų kaimyninėse šalyse duomenys šiame darbe leido Lietuvos paleolitą ir mezolitą dar labiau susieti su visų to meto Europos kultūrų kontekstu.

Pirmą kartą Lietuvos istoriografijoje R. Rimantienė pateikė ir Lietuvos neolito paminklų tyrinėjimų sintezę, remdamasi pagrindinių savo tyrinėtų neolito gyvenviečių monografijomis ir neskelbta medžiaga iš neseniai tyrinėtų to laikotarpio gyvenviečių. Remdamasi unikaliais savo pačios tyrinėtais paminklais Šventosios komplekse, Nidoje, Pietų Lietuvoje, įtraukdama dalį savo mokinių tyrinėtos medžiagos iš Kretuono ir Biržulio apyežerių, ji aptarė visas pagrindines Lietuvos neolito kultūras – Nemuno, Narvos, rutulinių amforų, virvelinės keramikos (Pamarių), – jų chronologiją, sąveiką, senųjų vietinių Narvos ir Nemuno kultūrų likimus, etnokultūrinių bendrijų formavimąsi. Įtaigiai parodė, kaip indoeuropietiškos kultūros (neolitinė Nemuno pietinėje Lietuvos dalyje, o vakarinėje ir šiaurrytinėje – Narvos kultūra) skirtingais laikotarpiais ir skirtingais intensyvumo lygmenimis perėmė virvelinės keramikos kultūros įtaką, naujų gyventojų atsineštas naujas materialinės ir dvasinės kultūros vertybes, naujas dailės (pirmiausia siužetinės) tradicijas, pasaulėžiūros ir simbolinio mąstymo elementus. Specifiniai archeologijos klausimai – paminklų chronologija, stratigrafija, kultūrinės priklausomybės problematika – įdomūs visų pirma akmens amžiaus tyrinėtojams, o įtaigiai pirmą kartą Lietuvos moksle parašyti skyriai, skirti akmens mažiaus portabiliajai ir siužetinei dailei, gintaro ir rago papuošalams to meto gyventojų pasaulio sampratai ir tikėjimams, buvo įdomūs visiems, besidomintiems Lietuvos dailės, religijos ir kultūros ištakomis. Daugelis šių temų aptartos atskirose to meto autorės publikacijose, pranešimuose mokslinėse konferencijose.

Ir šioje monografijoje, ir po penkerių metų išėjusioje Nidos neolitinės kultūros gyvenvietei skirtoje monografijoje (Rimantienė 1989) autorė daugiausia dėmesio skyrė Pamarių (Žucevo) kultūrai ir svarbiausio jos paminklo – Nidos – medžiagos analizei. Šios kultūros paminklų tyrinėjimams iki Antrojo pasaulinio karo daug dėmesio skyrė lenkų (Žucevo gyvenvietė) ir vokiečių (Tolkmicko, Suchačo ir kitos gyvenvietės) tyrinėtojai. Deja, didžioji šių paminklų medžiagos dalis pražuvo, dalis

jos publikuota remiantis senaisiais juodraštiniais piešiniais. Tik pastaraisiais dešimtmečiais vykdyti šių paminklų tyrimai Vyslos deltoje ir Pucko įlankoje sulaukė preliminarių Danutos Król ir Ryszardo F. Mazurowskio publikacijų. Kiek daugiau publikuoti E. Zalcmano pastaraisiais dešimtmečiais atlikti šių paminklų tyrimai Kaliningrado srityje. Taigi, ir praėjus daugiau kaip trims dešimtmečiams po R. Rimantienės publikacijos, Nida tebelieka didžiausias ir svarbiausias etaloninis pietrytiniame Baltijos regione tyrinėtas paminklas (1973–1978 m. ištirtas daugiau kaip 4600 m^2 plotas, vien keramikos fragmentų rasta apie 100 000). Šioje monografijoje apibendrinta gausi medžiaga, leidžianti pažinti vėlyvojo neolito gyventojų materialiąją ir dvasinę kultūrą. Visapusiškai nušviestas visuomeninis ir namų ūkis, ankstyvosios žemdirbystės įrankių kompleksas, augalų vaisių liekanos, titnaginiai ir akmeniniai darbo įrankiai, gintaro papuošalai, ankstyviausi Lietuvoje dailės siužetai ant puodų sienelių. Didžiausia šios monografijos vertybė – statistinis etaloninio Pamarių kultūros paminklo virvelinės keramikos puodų formų ir visos ornamentinės sistemos apdorojimas, ateityje galėsiantis tapti ir kitų šios kultūros paminklų medžiagos analizės pagrindu ne tik Lietuvoje, bet ir Šiaurės Lenkijoje. Su ypatinga pagarba autorei ir jos darbštumui džiaugiamės, kad ji ir Lietuvos nacionalinis muziejus parengė gerokai papildytą, atnaujintą šios monografijos variantą, kurio taip, kaip tarybiniu laikotarpiu, neribojo teksto lankų skaičius, iliustracijų dydis ir kiekis, išleistas jis su spalvotomis iliustracijomis ir ne ant laikraštinio popieriaus, kaip leidžiant anuometines mokslines monografijas. Naujos knygos anglų kalba leidybos pagalbininke tapo muziejininkė Dalia Ostrauskienė. Nidos medžiaga, suspindėjusi visu šios kultūros paminklo grožiu, turtingumu ir mokslinės analizės verte, užims itin svarbią vietą viso Baltijos regiono neolito pažinimo kontekste.

Anglų kalba išleista R. Rimantienės knyga „Nida: a Bay Coast Culture Settlement on the Curonian Lagoon“ (2016) – dar vienas ryškus Lietuvos archeologinės medžiagos pristatymo pasauliui pavyzdys. Abi aptartas monografijas autorė skyrė ir baltų kilmės klausimams. R. Rimantienė puikiai jautė kiekvieno mokslo galimybes, jų ribas ir tai ypač matyti iš jos samprotavimų apie baltų kilmę: „Į klausimą, kur gyveno baltai, atsako lingvistai [...], į klausimą kada šiuo atveju archeologai atsako kartu su antropologais..., o į klausimą kaip gali atsakyti tik vieni archeologai.“ Remiantis naujausiais genetiniais tyrimais, M. Gimbutienės teorija apie indoeuropiečių kilmę ir kurganų kultūros sklidimą, taip pat R. Rimantienės teorija apie Pietrytinio Baltijos regiono indoeuropizaciją, išryškinti haplogrupių skirtumai jame tarp mezolito-ankstyvojo neolito ir vėlyvojo neolito gyventojų dar kartą patvirtino šių teorijų perspektyvumą ir praėjus jau keliems dešimtmečiams nuo jų paskelbimo.

Akmens amžiaus medžiagos pristatymas Europoje ir pasaulyje. Lietuvos akmens amžiaus mokyklos kūrėjai priklauso ir šio regiono akmens amžiaus medžiagos pristatymo Europoje ir pasaulyje prioritetas. 1952 m. pasirodė pirmosios R. Rimantienės publikacijos rusų kalba, pristatančios Lietuvos akmens amžių pirmiausia Tarybų Sąjungos ir jos bloko mokslininkams. Taip pat rusų kalba išleista jos monografija

„Lietuvos paleolitas ir mezolitas“ (1971), o 1952–2004 m. paskelbta daugiau kaip 30 jos mokslinių straipsnių, nemažai jų, kaip rodo recenzijos ir jų citavimas, buvo prieinami ir pastebėti Lenkijos ir kitų buvusio socialistinio bloko archeologų, o retais atvejais šios publikacijos patekdavo ir į svarbiausias Europos ir pasaulio bibliotekas. Tai dažniausiai nutikdavo per asmeninius kontaktus, kuriuos R. Rimantienė, kaip rodo jos korespondencija, palaikė su visame pasaulyje žinomais archeologais.

Gana anksti jai pavyko užmegzti kontaktus ir su mokslo pasaulio dalimi kitapus geležinės uždangos. Nors šiuos kontaktus ypač apsunkino tai, kad R. Rimantienė priklausė tai kategorijai žymių Tarybų Sąjungos archeologų, kurie į užsienyje vykstančius archeologijos mokslo kongresus ir konferencijas beveik nebuvo išleidžiami, o Vilnius (kitaip nei, pavyzdžiui, Maskva, Leningradas ar Ryga) buvo tarp tų miestų, į kuriuos užsienio archeologams atvykti nebuvo rekomenduojama. Tačiau itin gausi korespondencija (nuo šiol patikimai saugoma Lietuvos nacionalinio muziejaus Rimutės Rimantienės fonde) liudija jos glaudžius kontaktus su žymiausiais užsienio archeologais. Anksčiausiai iš laisvojo pasaulio R. Rimantienę susirado tuo metu dar jaunas archeologas Wolfgangas Taute. Keistasi ne tik knygomis ir atspaudais, bet ir jos nusiųstą medžiagą – straipsnius ir piešinius – jis panaudojo apibendrinamajame darbe, skirtame Europos paleolitui. Kiek vėliau užsimezgė ryšiai su virvelinės keramikos ir ankstyvosios metalurgijos tyrinėtoju iš Pietų Vokietijos Christianu Strahmu ir ypač stambių, daugiasluoksnių archeologinių akmens amžiaus paminklų tyrinėtoju Šveicarijoje Klausu Wolfu. Jie abu aplankė R. Rimantienę Vilniuje jau nepriklausomybės metais. R. Rimantienės dėka lankytis jų ekspedicijose ir skaityti paskaitas Freiburgo universitete atsirado galimybė ir jos mokiniams: Adomui Butrimui, Mariui Iršėnui, Vygantui Juodagalviui, Tomui Ostrauskui (1993, 1998). Dar tarybiniu laikotarpiu, 1979-aisiais, Rytų Vokietijoje R. Rimantienei teko lankytis pas Bernhardą Gramschą, žymų mezolito durpyninių stovyklų tyrinėtoją.

Labai nuoširdūs draugystės santykiai ją siejo su Lenkijos archeologais. 1977 m. ji lankėsi Varšuvoje, gyveno pas Sofią Sulgostowską, studijavo visus jos turimus „Solidarumo“ leidinius ir, aišku, daug diskutavo Nemuno kultūros tematika. Aktyviai bendradarbiavo su Elžbieta Kempisty. Buvo ir Gdanske, kur su Danuta Król aplankė Žucevo, Oslonino ir kitas jų abiejų Lietuvoje ir Lenkijoje tyrinėjamas Pamarių kultūros gyvenvietes. Apėjo ir visas svarbiausias „Solidarumo“ vietas.

Naujai išskirtame ir sutvarkytame Rimutės Rimantienės fonde Lietuvos nacionaliniame muziejuje saugoma daug laiškų iš Skandinavijos ir Suomijos, iš žinomiausių XX a. akmens amžiaus tyrinėtojų. Ankstyviausi Aarne's Elias'o Äyräpää, Torsteno Edgreno, Carlo Fredriko Meinanderio, vėliau, jau nuo 1990 m., ir Matso P. Malmerio, aktyvaus Baltijos šalių nepriklausomybės rėmėjo, nuolat dalyvavusio kassavaitiniuose mitinguose Stokholmo aikštėje, laiškai. Keistasi ir literatūra, o kiek vėliau R. Rimantienė buvo pakviesta apsilankyti Stokholme.

Bent keliais aspektais įdomūs ir Marijos Alseikaitės-Gimbutienės laiškai iš JAV. Pirmieji dėl suprantamų priežasčių rašyti dar Sulivan slapyvardžiu. Rašyta apie

archeologiją, konferencijas. Juose daug susirūpinimo dėl kvietimų į Dubrovniko (Maskva nedavė vizos), Dublino konferencijas. Į pastarąją, vykusią jau susikūrus Sąjūdžiui, po ilgų nuotykių Maskvoje pagaliau pavyko išvažiuoti. Susirašinėta ir su JAV atsidūrusiu studijų kolega Antanu Mažiuliu. Laiškai be pavardžių, tik mažybiniai vardai arba abiem korespondentams numanomų asmenų užšifravimas: profesorius J. Puzinas – Papuninis, M. Gimbutienė – Marytė ir panašiai.

Gausiausia ir daugiausia metų trukusi korespondencija su likimo brolių latvių archeologais: gera draugė Ilzė Lozė rašė apie savo ekspedicijas, radinius, konferencijas, lankėsi viena kitos ekspedicijose, buvo dažna viešnia Rimutės namuose Vilniuje, o labai sunkių jai dienų metu Rimutė ja ypač nuoširdžiai rūpinosi. Susirašinėta su Janiu Graudoniu, Liucija Vankina, Ilga Zagorska ir emigracijoje Bonoje atsidūrusiu Latvijos akmens amžiaus tyrinėtoju Eduardu Šturmu, kuris intensyviai siuntė atspaudus ir knygas.

Ilgametis susirašinėjimas ir draugystė R. Rimantienę siejo ir su Leningrado archeologe, Archeologijos instituto direktore Nina Gurina. Ji globojo archeologus iš Baltijos šalių, Baltarusijos ir Ukrainos. Į jos kasmet po kelis kartus organizuojamas konferencijas, simpoziumus galėjo nuvykti ne tik pati R. Rimantienė: ten ji visada veždavosi ir savo aspirantus, doktorantus. Pati patyrusi blokadą ji padėjo Rimantienei gelbėti jos mokinį A. Girininką nuo tarybinio saugumo, priimdama jį ilgalaikei stažuotei. Leningradas tapo kontaktų vieta ne tik su Vakarų Rusijos, Baltijos šalių, Baltarusijos, Ukrainos archeologais, bet ir „langu į Europą“, galimybe susitikti su Danijos, Suomijos, Lenkijos archeologais, sužinoti tų šalių akmens amžiaus tyrinėjimų naujienas, užmegzti pažintis, keistis literatūra. Čia R. Rimantienė glaudžius ryšius užmezgė ir ilgus metus susirašinėjo su Dmitro Teleginu – jis ir jo mokinys Leonidas Zaliznyakas supažindino su Ukrainos archeologija ir R. Rimantienę, ir jos mokinius. Kaip rodo korespondencija, ji kolegiškus ryšius palaikė ir su Maskvos archeologais (Svetlana Ošibkina, Dmitrijumi Krainovu, Vanda Mošinskaja, Otto Baderiu ir kitais). Tokiu „ryšininku“ su Baltarusijos archeologais tapo Michalas Černiauskis ir jo mokiniai. Ryšius su Lenkijos archeologais atskleidžia įdomūs Zofios Sulgostowskos, Elžbietos Kempisty, Hannos Więckowskos ir kitų laiškai.

Ši ilgametė korespondencija ir R. Rimantienės moksliniai kontaktai lėmė, kad Lietuvos akmens amžiaus medžiaga – iliustracijos, aprašai, atspaudai, monografijos, kurių daugybę tyrinėtoja siuntinėjo asmeniškai, – ėmė patekti į Europos archeologijos atlasus, sąvadus, enciklopedijas, apibendrinamąsias monografijas, bibliotekas. R. Rimantienės korespondencija – tai neišsenkamas šaltinis Lietuvos ir Europos archeologijos mokslo istorikams, taip pat ji gali padėti suprasti, kiek reikėjo asmeninių pastangų bent kiek praverti langą į Europos ir Baltijos regiono akmens amžių.

Pirmiausia šie kontaktai padėjo 1970 m. pasirodyti pirmajai R. Rimantienės publikacijai Prahoje (vokiečių kalba), o 1970–2010 m. užsienyje arba kitomis kalbomis Lietuvoje publikuota beveik 30 jos monografijų, didelės apimties studijų ir mokslinių straipsnių visame pasaulyje. Lietuvos akmens amžiaus tyrimų duomenys

pateko į visame archeologijos pasaulyje žinomus leidinius. Žurnale „Antiquity“ (1992) paskelbtas jos straipsnis apie Šventosios radinius, o plačią, ne tik Lietuvą, bet ir visą Rytų Baltijos regiono neolitą pristatančią studiją publikavo „Journal of World Prehistory“ (1992), kelis straipsnius – „Journal of lndo-Europieans Studies“ (1980, 1990, 1996) ir Europos mezolitui skirti leidiniai (1973). Monografinę jos studiją „Akmens amžius Lietuvoje“ vokiečių kalba 1994 m. išleido Romėnų-germanų komisija. Svarbi R. Rimantienės monografija „Akmens amžiaus žvejai prie Pajūrio lagūnos. Šventosios ir Būtingės tyrinėjimai“, skirta ilgamečių Šventosios komplekso tyrimų rezultatams, 2005 m. išleista lietuvių ir vokiečių kalbomis. Šios Lietuvos nacionalinio muziejaus išleistos monografijos tikrai ilgus dešimtmečius bus pamatinės knygos visiems pasaulyje, ne tik Lietuvoje ir Europoje, norintiems pažinti Rytų Baltijos regiono neolito laikotarpio medžiagą.

Prie pastarosios monografijos, kaip šiuo metu svarbiausios, norintiems pažinti Lietuvos neolitą, norėčiau apsistoti kiek plačiau, nes kaip tik Šventosios durpyninių neolito paminklų komplekso tyrinėjimai sukūrė pagrindus daugeliui šios grupės paminklų tyrinėjimų Lietuvoje, buvo pagrindinė mokykla R. Rimantienės mokiniams, sulaukė tarptautinio mokslo dėmesio (Lietuvos istorijos instituto ir Bergeno universiteto 1998–2000 m. projektas). Per šiuos tyrinėjimus sukaupta ypač kruopščiai bei kvalifikuotai konservuota ir restauruota medžiaga tapo Lietuvos nacionalinio muziejaus archeologinės akmens amžiaus ekspozicijos pagrindu. Šventosios-Būtingės kompleksą R. Rimantienė tyrinėjo net 24 metus (1966–1972, 1982–1998), ištyrė 10 300 m^2 plotą 42 radimvietėse ir durpyninėse gyvenvietėse. Visi archeologiniai tyrinėjimai vykdyti kompleksiškai, kartu su paleogeografiniais, paleozoologiniais, ichtiologiniais, antropologiniais, petrografiniais, radiokarboniniais tyrimais. Talkino medžio ir pluošto medžiagų žinovai. Taip jų ir autorės pastangomis rekonstruotas medžiotojų, žvejų, rankiotojų, gintaro apdirbėjų ir senųjų žemdirbių gyvenimas Pajūrio lagūnos regione, Vakarų Lietuvoje IV–III tūkstantmetyje pr. Kr. Surinkta keliolika tūkstančių medžioklės, žvejybos, susisiekimo, rankiojimo, gintaro ir akmens dirbinių, dešimtys tūkstančių keramikos pavyzdžių. Monografijai būdinga logiška struktūra, aiškus stilius. Neolito gyvenimo rekonstrukcijai panaudota beveik tūkstantis publikacijų įvairiomis kalbomis. Be abejo, tai lėmė, kad R. Rimantienė iki šiol yra daugiausia Europos kalbų mokėjusi archeologė Lietuvoje, o gal ir ne tik joje.

Labai norėčiau atkreipti dėmesį į dar vieną ir šioje monografijoje ir Lietuvos nacionalinio bei kitų muziejų ekspozicijose ryškiai matomą aspektą – Šventosios medžiaga iki šiol tebėra profesionaliausiai konservuota ir restauruota akmens amžiaus durpyninių paminklų medžiaga. Be jokios abejonės – tai buvo ypač svarbus Lietuvos akmens amžiaus archeologinės mokyklos kūrėjos veiklos aspektas. Viena vertus, jai pavyko surasti iki tol Lietuvos restauratoriams nepažįstamų medžiagų, tokių kaip šlapias („skystas“) akmens amžiaus medis, pluoštas, gintaras, ir restauravimo specialistų, sudominti juos naujomis restauravimo technologijomis ir galimybe įgyti aukščiausią kvalifikaciją šiose srityse, įsteigti specialias laboratorijas.

Kita vertus, nors tai jau sunkiai suprantama šiandieninei archeologų kartai, R. Rimantienei pavyko iš Danijos, Leningrado ir užsienio lietuvių gautu polietilenglikoliu, kurio tuo metu Lietuvoje iš viso nebuvo, konservuoti medžio dirbinius, o restauratorė Bronė Pinkevičiūtė parodė daug išradingumo konservuotiems radiniams suteikdama ekspozicinę išvaizdą. Jau vėl nepriklausomoje Lietuvoje, galėdama išvykti į užsienį, Vokietiją ir kitas valstybes, R. Rimantienė stebino jų restauratorius profesionaliomis šios srities žiniomis, nes jau buvo susidūrusi su šia veikla tyrimų praktikoje. Ji ir toliau užsienyje užsirašinėjo ten taikomus restauravimo būdus, naujienas, šias žinias vežė Lietuvos restauratoriams. Pati archeologė jau ekspedicijose atlikdavo pirminį būtiną konservavimą, čia jai neretai talkino restauratoriai profesionalai. Tai, kad šiandien Lietuvos nacionalinio muziejaus ekspozicijoje matome puikiai restauruotus Šventosios ir kitų vietovių radinius, lėmė R. Rimantienės profesionalumas ir organizaciniai sugebėjimai. (Kaimyninių šalių radiniai tokios sėkmės neturėjo, pavyzdžiui, beveik visai neišliko Sarnatės durpyninių paminklų komplekso medinių dirbinių ir daugelio panašių radinių kitose valstybėse.) Šie archeologiniai artefaktai – dažniausiai pačios autorės dar ekspedicijose daryti piešiniai, kitų dailininkų piešiniai, brėžiniai, fotografijos – skelbti jau ir ankstesnėse Šventosios paminklams skirtose monografijose.

Kitas labai svarbus šios knygos privalumas – senųjų pajūrio gyventojų dvasinio gyvenimo rekonstrukcija. Remiantis keramikos ornamentika, gintaro papuošalais ir jų simbolika, visoje Europoje šiandien žinomais Šventosios priešistorinės dailės objektais (medinio dievo skulptūra, skulptūriniai briedžio galvų atvaizdai) rekonstruoti Narvos, rutulinių amforų ir Pamarių virvelinės keramikos kultūrų gyventojų tikėjimai, dailė, aukojimo ritualai. R. Rimantienė didžiojoje dalyje Lietuvos akmens amžiaus tyrinėjimų, atradimų ir publikacijų buvo pirmeivė. Lietuvos paleolito ir mezolito tyrinėjimai, Šventosios tyrimai, jų publikacijos, taip pat ir aptariama knyga liudija, kad ją galime laikyti pirmąja Lietuvos priešistorinės dailės, žemdirbystės pradžios ir jos įrankių komplekso, pavyzdžiui, medinių arklų, jaučių jungo modelio, tyrinėtoja. Ji pirmoji surado ir mokslo pasauliui pristatė akmens amžiaus augalus Lietuvoje, tyrinėjo seniausią audimą, akmens amžiaus gyvenvietėse rastas gintaro dirbtuves ir dirbinius bei gintaro prekybą. Jau patys Šventosios tyrinėjimai stimuliavo Lietuvos durpyninių paminklų tyrimus, dėjo jų metodikos pagrindus, tokius svarbius jos mokinių tyrinėjimų kelyje. Ši publikacija – jos daugelio metų darbas, bet savalaikis, stimuliavęs – tolesnius Baltijos regiono archeologinius tyrinėjimus. Išsamus medžiagos paskelbimas dviem kalbomis (lietuvių ir vokiečių) padarė šią medžiagą prieinamą visiems vietiniams ir užsienio tyrinėtojams, seniausios mūsų istorijos mylėtojams, archeologiją ir meno istoriją studijuojančiam jaunimui.

Kai kurie asmenybės bruožai. Rimutės Rimantienės, mokslininkės, kolegės, ištikimos bendražygės, asmenybės bruožus, jos nuveiktų darbų svarbą jau labai taikliai yra aptarę jos ilgamečiai kolegos: Lembitas Jaanitsas iš Estijos, Ilzė Lozė iš Latvijos ir Gintautas Česnys, baltarusių, lenkų archeologai. „Ji visada ne tik kad nenuils-

tamai kaupė medžiagą, bet ir kruopščiai ją apdirbo ir analizavo. Be to, analizę jos darbuose visada lydėjo sintezė [...]. Tarp Lietuvos ir Estijos archeologų visada vieš-patavo draugiški santykiai, o juos plėtojant ypatingą vaidmenį suvaidino mokslininkės R. Rimantienės asmenybė“ (Iš 1995 m. L. Jaanitso laiško šios publikacijos autoriui). Kaip žmogų ir mokslininkę ją apibūdino ilgametė kolegė ir bendražygė I. Lozė: „Rimutė Rimantienė – tai kolegė, kurią verta ne tik gerbti, bet ir mylėti [...] už jos ištikimą draugystę, už tai, kad ji visada pastumdavo į šalį savo darbus, jei jos pagal-bos prireikdavo kolegai. Jautrumas, humaniškumas, geranoriškumas, sielos šiluma charakterizuoja Rimutę kaip žmogų, o tvirtumas, užsispyrimas, veržlumas, geležinė disciplina – jos, kaip mokslininkės, savybės. Nepaprastas darbštumas, derinamas su daugelio kalbų mokėjimu, stato ją į žymiausių Baltijos baseino archeologų gretas. Jos puikūs kasinėjimai Kuršių nerijoje ir Šventojoje papildė ne tik Lietuvos archeo-logiją – mes visi tapome gerokai turtingesni [...]“ (Iš 1995 m. I. Lozės laiško šios publikacijos autoriui). Prof. Gintautas Česnys 1995 m. jos jubiliejaus proga publi-kuotame straipsnyje rašė: „Rimutė Rimantienė mūsų kartai iškyla kaip profesiona-liausia archeologė, akmens amžiaus dvasinės ir materialinės kultūros autoritetas, lietuviškosios paleolito, mezolito ir neolito archeologijos mokyklos kūrėja ir geroji dvasia. [...] žavi nepaprastas profesionalumas, nuomonės tvirtumas, tačiau be nerei-kalingo kategoriškumo ir žalingos fantazijos [...], be analitinio proto, metodiško nuoseklumo, Rimutė Rimantienė turi ir meninę gyslelę: ne vieną radinį yra pati piešusi, rengdama spaudai savo archeologinius darbus – straipsnius ir knygas [...]“. Rimutė Rimantienė turi ir puikų kalbos jausmą. Ji „moka labai taisyklingai, vaizdžiai, bet kartu ir labai paprastai dėstyti kad ir sudėtingiausius archeologijos ir istorijos dalykus. Kiek kartų teko rengti spaudai bendrus straipsnius, tiek kartų jos teksto dalis vertė pasistengti, stengtis rašyti taip pat gražiai, kaip kad jos buvo parašyta. Naujausias gražios kalbos pavyzdys – paskutinė R. Rimantienės knyga „Lietuva iki Kristaus“, skirta jaunimui. Ji parašyta taip raiškiai, jog skaitai tarytum grožinį kūrinį“. Greičiausiai šeimos tradicija (senelis Jonas Jablonskis – bendrinės lietuvių kalbos tėvas), puikūs lietuvių kalbos ir literatūros mokytojai „Aušros“ gimnazijoje lėmė, kad R. Rimantienė, pirmoji profesionaliai rašiusi apie akmens amžių, yra ir archeo-logijos terminų kūrėja. Jos sukurtoje terminijoje daug mažybinių formų, nes ji mano, kad daiktai yra dideli ir maži. Todėl apibūdindama juos nerašo – didelis, mažas, bet, pavyzdžiui, gremžtukėlis. Gal tai atsinešta iš namų, o ten – iš Suvalkijos, kur viskas mažybine forma.

Ypač nuoširdūs baltarusių archeologų sveikinimų jubiliejų proga ir atsisveiki-nimo su R. Rimantiene laiškai. Juose pabrėžiamas jos patriotizmas, nuoširdumas, rengiant jaunuosius Baltarusijos archeologus. Kai kuriuos šių laiškų Rimutei Riman-tienei teko perskaityti telefonu ar apie juos priminti mokslininkę išlydint. Yra laiškų, pasirašytų net dvidešimties dabar jau žymiausių baltarusių archeologų.

Jaunimo ugdytoja. Baltijos regione ir Rytų Europoje visuotinai pripažintą moks-linį R. Rimantienės autoritetą rodo tai, kad ji buvo 26 mokslinių disertacijų, apgintų

Vilniuje, Minske, Rygoje, Kijeve ir Maskvoje, vadovė, oficiali oponentė, doktorantūros komiteto pirmininkė ar habilitacijos komiteto narė.

Likimas lėmė man dar trečiame kurse klausyti jos paskaitų ir parašyti kuklų kursinį darbelį akmens amžiaus tematika. Dabar, žiūrėdamas į vadovės taisymus, pastabas, suprantu, kaip rimtai ji žiūrėjo į pačius pirmuosius savo mokinių žingsnius į akmens amžių. Ir šiuose pirmuosiuose žingsniuose, ir jos vadovautuose universiteto diplominiuose darbuose ir disertacijose juntama tvirta, išmintinga ir geranoriška vadovo ranka. Savo aspirantams negailėjo ir puikios, per keliolika dešimtmečių savo tėvo ir pačios sukauptos bibliotekos knygų, daugybės atspaudų, be kurių mūsų darbai tarybiniu laikotarpiu vargiai būtų įmanomi. Lietuvos bibliotekos buvo ypač menkos akmens amžiaus tyrinėtojams, nuo pasaulio atitvertiems geležinės uždangos. Tą patį galėtų pasakyti ir kiti jos aspirantai ir doktorantai – Algirdas Girininkas, Tomas Ostrauskas, Vygantas Juodagalvis, Marius Iršėnas, taip pat jos disertantai iš Latvijos, Rusijos ir Baltarusijos. Ji, kaip mokytoja, turėjo ir dar vieną savybę – į kiekvieną simpoziumą, konferenciją vežtis savo studentus, vėliau aspirantus, vyresniuosius – į Leningradą, Rygą, o jaunesniuosius – jau iš okupacijos išsivadavusioje Lietuvoje – į Vokietiją, Lenkiją, Daniją, Švediją, Šveicariją. Taip plėtė jų akiratį, padėjo užmegzti pirmuosius kontaktus su kaimynų ir viso pasaulio archeologais. R. Rimantienės aura bet kurioje Europos valstybėje atverdavo ir ekspozicijų, ir archeologinės medžiagos saugyklų duris ne tik jai, bet ir jos vadovaujamiems mokslininkams. Tokiomis akimirkomis apimdavo pasididžiavimo ir ypatingos pagarbos jausmas, kad esi tos iš pažiūros labai kuklios, bet labai gerbiamos asmenybės mokinys.

Per daugelį pokalbių su Rimute Rimantiene bandžiau išsiaiškinti, kokios archeologinės mokyklos atstove ji save laiko ir kokių valstybių akmens amžiaus darbai jai labiausiai imponuoja? Iš pradžių imponavo pozityvistinė vokiečių archeologų mokykla, nes tai daugiausia lėmė namuose dar tėvo sukaupta literatūra vokiečių kalba, taip pat jos mokytojas – Jonas Puzinas, Heidelbergo universiteto auklėtinis. Tačiau vėliau ėmė ryškėti šios mokyklos trūkumai: vokiečiai pernelyg dideli tipologininkai, jie vengia užsiimti rekonstrukcine archeologija. Turi jie ir kitokių R. Rimantienei nepriimtinų baimių: bijo religinių klausimų, po Antrojo pasaulinio karo vengia etninių klausimų, abejingi dvasinės kultūros rekonstrukcijų tyrimams. Nebeimponuoja šios mokyklos nukrypimas į tipologinę ir chronologinę archeologiją.

Po durpyninių paminklų tyrinėjimų Šventojoje ir Šarnelėje ėmė imponuoti skandinavų (ypač danų), taip pat olandų, kai kurių Vokietijos archeologų darbai, šveicarų mokykla – gal daugiausia dėl medinių dirbinių analizės.

Suprantama, kad daugelis teiginių apie tūkstantmetę akmens amžiaus istoriją negali būti patikrinti per keletą metų. Didelė dalis archeologės R. Rimantienės išvadų jau atlaikė kelių dešimtmečių ar net pusės amžiaus išbandymus. Jos mąstyta plačiai, dirbta giliausiose mūsų istorijos glūdumose, ryškiai brėžtos pagrindinės linijos, įpareigojančios mokinius keliauti tolyn ir gilyn.

Ryšiai su Vilniaus dailės akademija ir jos leidykla. Rimutės Jablonskytės-Rimantienės tėvelio Konstantino sesers Julijos Petkevičienės tapybos darbai supo nuo vaikystės, o studijos Kauno meno mokykloje suvedė su jau minėtais žymiais Lietuvos menininkais. Ekspedicijose talkino taip pat dailininkai, su kai kuriais iš jų (pvz., su grafike Viktorija Daniliauskaite) bičiulystė išliko visą gyvenimą. Dailės aplinka, dailininkų dėmesys jai, archeologijos knygoms, Rimutei buvo malonus. Būta daug kontaktų ir su studentais. Gerai įsiminė dar paskutiniame XX a. dešimtmetyje pirmosios gyvõsios istorijos dienos Nidoje, kai VDA studentai keramikai, konsultuojami garsiosios archeologės, pačiame miestelio centre prie Kuršių marių bandė gaivinti vėlyvojo neolito keramikos puodų formas, atkurti ornamentiką, gilintis į molio masės parošimo ir puodų degimo paslaptis.

Vilniaus dailės akademija yra minėjusi ne vieną garbingą R. Rimantienės jubiliejų ir surengusi jam skirtą parodą, kur bene pirmą kartą eksponuoti ir jos archeologinių objektų piešiniai. Šventojoje ir Nidoje jos rasti priešistorinės dailės objektai, sugebėjimas nepaprastai vaizdžiai, suprantamai ir gražiai išdėstyti net sudėtingiausius dalykus lėmė, kad jos knygas skaitai tarsi grožinį kūrinį. Be tyrinėtojos surasto medinio dievo, apeiginių briedžių skulptūrų, gintaro figūrėlių, pirmųjų siužetinės dailės atvaizdų ant Nidos puodų šiandien jau negalėtumėme įsivaizduoti nei senosios baltų religijos, nei Lietuvos dailės pradžios, o mūsų seniausios mitologijos įvaizdžiai būtų gerokai skurdesni.

Per Atviros Lietuvos fondo leidybinę programą Vilniaus dailės akademijos leidykla inicijavo ir jau minėtos knygos „Lietuva iki Kristaus“ (1995), ypač prasmingos jaunimui – moksleiviams, o ir studentams – išleidimą. Leidėjų žodyje rašoma: „Senųjų mūsų krašto protėvių kasdieninis gyvenimas – buitis ir tikėjimai, po kruopelytę rankioti ilgame moksliniame kelyje, į skaitytojo rankas atiduodami jau sujungti į vientisą, aiškią ir paprastą sistemą. Ši moksleiviams skirta knyga, gimusi iš meilės praeičiai ir didžiulės mokslininkės patirties, ne vienam taps pirmąja rimta kelione į praeities atradimo ir rekonstrukcijos džiaugsmą, įves į konkrečią to meto aplinką, padarys archeologijos – kantriųjų ir atkakliųjų mokslo – mylėtojų, o gal ką nors net paskatins tapti aktyviu archeologų talkininku.“ Didžiuliu 11 000 tiražu išleista dailininko Alfonso Žviliaus sumaketuota knyga, iliustruota Virginijos Gudauskaitės-Rimantienės iliustracijomis sulaukė didžiulio populiarumo, ilgam tapo parankine ir daugybės specialybių studentams, taip pat ir dailininkams. Pažymėtina, kad ši knyga, bene pirmą kartą R. Rimantienės knygų leidybinėje istorijoje, tapo gero knygų dizaino pavyzdžiu.

Vilniaus dailės akademijos atstovai Aukštųjų mokyklų vadovėlių komisijoje jau kitais metais inicijavo ir dar vieną leidinį – vadovėlį aukštųjų mokyklų studentams – „Akmens amžius Lietuvoje“. Tai populiaresnis jos garsiosios to paties pavadinimo monografijos, išleistos 1984 m., papildytas, pataisytas ir studentams labiau pritaikytas leidinys. Jį išleido „Žiburio“ leidykla. Ilgas autorės archeologinių tyrinėjimų ir paminklų paieškų kelias Kuršių nerijoje, dar tėvelio Konstantino sukaupta Rytų

Prūsijos ir Kuršių nerijos archeologiniams tyrimams skirtas knygų rinkinys, gausi ir įspūdinga pačios Nidos neolito gyvenvietėje surasta medžiaga – pirmiausia patys seniausi dailės siužetai Lietuvoje – paskatino VDA leidyklą kreiptis į autorę ir kartu parengti plačiajai visuomenei skirtą leidinį apie šio ypatingo senųjų baltų, vėliau kuršių genčių paveldą. Taip R. Rimantienės, Vilniaus miesto savivaldybės, Vilniaus dailės akademijos leidyklos ir autorės pamėgtos leidyklos knygos dizainerio A. Žviliaus dėka 1999 m. pasirodė iš esmės dvi knygos – lietuviškas ir vokiškas variantas: „Kuršių nerija archeologo žvilgsniu" ir „Die Kurische Nehrung aus dem Blickwinkel des Archäologen". Pastarasis ypač vertintas ten gausiai besilankančių vokiečių turistų. Nors abiejų knygų tiražai ir nemaži (3000 ir 2000 egz.), jos jau sunkiai randamos knygynuose.

Artėjant Rimutės Rimantienės devyniasdešimtmečiui teko inicijuoti ir jos prisiminimų knygos išleidimą. Be pačios autorės ir jos dukters redaktorės Dovilės Svetikienės nuveikto darbo, VDA leidykloje į leidybą įsitraukė rankraščio rengėja spaudai Laima Spelskienė, knygos dailininkė Rasa Janulevičiūtė. Nepaprasti seneliai ir tėvai, dėję Lietuvos valstybės teisės ir bendrinės rašto kalbos pagrindus, Jablonskių ir Landsbergių šeimos dalyvavimas beveik visuose kertiniuose mūsų kultūros, švietimo, literatūros, paminklotvarkos baruose, pažintys ir bendravimas su tarpukario Lietuvos profesūra, išskirtinėmis kultūros ir švietimo asmenybėmis namų aplinkoje, universitete, visuomenėje ir sėkmingoje mokslinėje veikloje, ryšiai su Lietuvos, kaimynių valstybių ir viso pasaulio archeologais, nepriklausoma, kelis kartus jos amžiuje okupuota ir vėl pabudusi, bet nelengvai kylanti Lietuva – ypač svarbios šių prisiminimų temos. Tokioje XX a. aplinkoje autorei teko gyventi ir dirbti, kovoti už savo idealus ir principus, kol išsipildė gyvenimo svajonė – dirbti tik mokslinį archeologo darbą, gilintis į mėgstamiausio ir geriausiai autorei suprantamo akmens amžiaus pasaulį. Leidykla didžiuojasi kartu su autore ėjusi šių prisiminimų keliu.

Pasitraukimas iš aktyvios darbinės veiklos vienoje institucijoje visada nelengvas, dažnai komplikuotas, bet ir po 1999-ųjų metų Rimutė Rimantienė ypač glaudžius ryšius palaikė su dviem institucijomis: Lietuvos nacionaliniu muziejumi, kurios fonduose ir ekspozicijoje saugoma didžiausia dalis jos tyrinėtos medžiagos, kur rengiamos jos tyrinėjimų medžiagos parodos, kur išleidžiamos svarbiausiems etaloniniams jos tyrinėtiems paminklams Nidoje ir Šventojoje skirtos knygos lietuvių, anglų ir vokiečių kalbomis, ir Vilniaus dailės akademija bei jos leidykla. Be jau minėtų knygų leidybos, Rimutės Rimantienės 80-mečio proga 2000 m. ji organizavo tarptautinę konferenciją, skirtą tyrinėtojos mėgstamai temai: „Priešistorinių laikų dailė Baltijos kraštų regione". Dalyvavo žymiausi šios srities tyrinėtojai iš Lietuvos, Latvijos, Švedijos ir Lenkijos. Konferenciją lydėjo ir jos bičiulės dailininkės V. Daniliauskaitės paroda. Tais pačiais metais serijos „Acta Academiae Artium Vilnensis" 20-ame tome buvo publikuoti ir šios konferencijos pranešimai. Leidinio įžangoje sudarytojas A.Butrimas ir dailininkė V. Daniliauskaitė nurodė jo paskirtį. Labai svarbu, kad šiame tome pirmą kartą vėl Nepriklausomoje Lietuvoje publikuota Rimutės Rimantienės

darbų bibliografija, kurią parengė habil. dr. Adolfas Tautavičius, bibliografės Ona Adomonienė ir Irena Galvydytė. Vėliau kiek papildyta ši bibliografija nukeliavo ir į kitus leidinius.

2010 m. Vilniaus dailės akademija ne tik išleido Rimutės Rimantienės prisiminimus „Aš iš dvidešimtojo amžiaus“, bet ir kartu su Lietuvos archeologų draugija suorganizavo jos 90 metų sukakties minėjimą. Jame bene paskutinį kartą menininkų ir jos gausių bičiulių, kolegų archeologų aplinkoje VDA Gotikinėje salėje jubiliatė dalijosi savo prisiminimais. Biblioteka surengė išsamią jos leidinių, apdovanojimų ir autorinių piešinių parodą. Jubiliejiniame vakare taip pat parodytas Gyčio Grižo ir Vytauto Urbonavičiaus filmas.

Šeima. Rimutė Jablonskytė-Rimantienė gimė žymaus teisininko, istoriko akademiko Konstantino Jablonskio ir matematikės Sofijos Landsbergytės-Jablonskienės šeimoje. Jos senelis buvo žymus kalbininkas, bendrinės lietuvių kalbos ugdytojas. 1948 m. Rimutė ištekėjo už Centrinės valstybinės bibliotekos (dabar Nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka) direktoriaus, puikių monografijų, skirtų Žemaitės gyvenimui ir kūrybai (1956) bei dailininko Petro Rimšos gyvenimo ir kūrybos analizei, autoriaus. Vyras greitai neteko darbo ir ištisą dešimtmetį neturėjo jokių galimybių oficialiai įsidarbinti. Tuo laikotarpiu jiems gimė trys vaikai – Augis (1951), Rytis (1953) ir Dovilė (1955). Šeima buvo atsidūrusi ir vagone į Sibirą, bet laimingai išsigelbėjo. Rimutei teko dienomis dirbti muziejuje, naktimis vertėjauti. Gyvenimas kiek palengvėjo, kai vyrui 1959 m. pavyko trumpam laikui įsidarbinti Knygų rūmų vyr. bibliografu, bet atsėlino sunki, nepagydoma liga. Gelbėjo tik R. Rimantienės tvirtas būdas, didelėmis pastangomis sėkmingai besiklostanti mokslininkės karjera. Vyriausiasis sūnus Augis tapo puikiu specialistu, gerai žinomu ir visuomenėje gerbiamu sėkmingu chirurgu, visą gyvenimą dirbančiu Vilniaus klinikinėje ligoninėje. Jis rūpinosi ir mamos sveikata. Sūnus Rytis – architektas, jo darbštumo, reiklumo, profesionalumo dėka Vilniaus dailės akademija gali didžiuotis „Titaniko“ rūmais Vilniaus senamiestyje, didžiausiu išskirtiniu pastatu Kuršių nerijoje – Menininkų kolonija, kuris pastatytas tik 300 metrų nuo mamos ir jo vaikystėje tyrinėtos Nidos neolito gyvenvietės. Sėkminga Panemunės pilies restauracija taip pat sunkiai įsivaizduojama be jo profesionalumo ir šeimoje įskiepytos meilės krašto paveldui. Duktė Dovilė, baigusi Vilniaus universiteto Filologijos fakultetą darbavosi Lietuvių kalbos instituto Žodynų skyriuje, yra leidyklos „Alma littera“ redaktorė. Jos dėka, priežiūra ir meile apsupta mama sulaukė ne tik garbingų jubiliejų, bet ir daugelio puikiai jos suredaguotų savo knygų. Rimutė Rimantienė ir septynių anūkų – Miko ir Akvilės, Gabrielės, Juozo, Pauliaus, Rimgailės ir Jono, Močiutė, skyrusi jiems savo knygą „Aš iš dvidešimtojo amžiaus“.

Rankraščių likimas. Be abejo, žymioji archeologė, vertėja, aktyvi paminklosauginininkė sukaupė ir gausų archyvą. Jį, gerokai pačios mokslininkės ir dukters Dovilės aptvarkytą, nutarta perduoti Lietuvos nacionaliniam muziejui, kur sukaupti šimtai tūkstančių R. Rimantienės radinių. Šiam archyvui pasisekė: jis išskirtas į atskirą Rimu-

tės Rimantienės fondą, kuriame daugiau nei 300 bylų. Vyrauja ypatingą vertę turinti jos korespondencija – keli tūkstančiai Lietuvos, Baltijos kraštų ir viso pasaulio archeologų laiškų. Rimtos viso mūsų regiono archeologijos istorijos studijos be šio archyvo vargu ar būtų įmanomos. Jame ir knygų, straipsnių, paskaitų rankraščiai, fotografijos, asmeniniai dokumentai, paskelbti ir neskelbti straipsniai, grožinės literatūros vertimų rankraščiai, archeologinių radinių piešiniai, kasinėjimų situaciniai planai, brėžiniai, atsiminimų rankraščiai, R. Rimantienei dovanotos knygos, publikacijos su dedikaciniais įrašais žymiajai tyrinėtojai. Istorikas dr. Valdas Selenis per gerą pusmetį jį sutvarkė, parengė jo aprašą ir ne vieno tyrinėtojo laukia daug stebuklingų atradimų. Tame pačiame muziejuje, tik jau Archeologijos skyriuje, yra didžiulė R. Rimantienės tėvelio ir jos pačios sukauptų archeologinių radinių kartoteka, kurią prieš perduodant kolekciją į muziejų archeologė kruopščiai sutvarkė. Ši kolekcija per daugelį dešimtmečių pagaliau sutvarkyta, muziejininkų, akmens amžiaus specialistų.

Lietuvos istorijos instituto, kuriame R. Rimantienė dirbo beveik keturis dešimtmečius, bibliotekos rankraštyne saugomos 57 jos tyrinėtų paminklų (daugiausia akmens amžiaus) archeologinių tyrinėjimų ataskaitos, planai, negatyvai – taip pat neišsenkamas šaltinis ateinančioms jos sukurtos Lietuvos akmens amžiaus tyrinėtojų mokyklos kartoms.

Šiek tiek knygų, straipsnių atspaudų, tinkamų studentams, pateko ir į Vilniaus universiteto Archeologijos katedros biblioteką, kur autorė keletą metų skaitė akmens amžiaus pagrindų kursą.

Pasisekė ir jos rankraščiui, skirtam sutartinių tyrinėjimui. Jis, kaip studentiškas darbas, pradėtas dar 1936 m., paskui priešokiais prie jo buvo grįžtama iki 1956-ųjų. Šiuo metu rankraštį redaguoja ir baigia parengti spaudai Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto darbuotoja Austė Nakienė. Jos parašytoje pratarmėje rasime ir įdomią jo istoriją. Liekame laukti knygos „Lietuvių priegiesmiai“ (jų prasmės klausimu).

Rimutės Rimantienės fondas Lietuvos nacionaliniame muziejuje lieka atviras. Jis bus pildomas šeimos ir visų, kuriems teko pažinti ir bendrauti su šia iškilia asmenybe, sulaukti jos nepaprastų laiškų – tarsi miniatiūrinių meno kūrinėlių – ar archeologijos, ar laikotarpio aktualijų klausimu.

Rimutė Rimantienė keletą kartų mums, savo mokiniams, primindavo, o greičiausiai norėdavo, kad ir mes įsiklausytume į jos tėvelio žodžius: „Lietuva maža šalis ir mūsų nėra daug. Kai pasirinksi kurią mokslo sritį, joje privalai būti geriausia...“. Ir ji tikrai buvo geriausia.

Adomas Butrimas

Rimutės Rimantienės rinktinė bibliografija 1941–2016

Monografijos ir studijos

1958

1. Lietuvių liaudies menas: Senovės lietuvių papuošalai = Литовское народное исскусство. Украшение древних литовцев. Kn. 1. Sudaryt.: R. Kulikauskienė ir R. Rimantienė; Red. kom-ja: T. Černiauskas ir kt. – Vilnius: Valst. grož. lit. 1-kla, 1958. – XIX, 359 p. – Lygiagr. tekstas rus.

1966

2. Lietuvių liaudies menas: Senovės lietuvių papuošalai = Литовское народное исскусство. Украшение древних литовцев. Kn. 2. / Sudaryt.: R. Kulikauskienė ir R. Rimantienė. Red. kom-ja: J. Kuzminskis ir kt. – Vilnius: Vaga, 1966. – XXIII. + 164 p. – Lygiagr. tekstas rus.

1971

3. Палеолит и мезолит Литвы / Отв. ред. Н. Н. Гурина. – Вильнюс: Минтис, 1971, вып. дан.: 1972. – 204 с.: ил.: карт. – Надзаг.: АН Лит. ССР, Ин-т истории. – Рез. лит. нем. Библиогр. ссылки в подстроч. примеч. Указ геогр. и имен.: с. 197–201.

1972

4. Pirmieji Lietuvos gyventojai (XI–IV tūkstantmetis pr. m. e.). – Vilnius: Mintis, 1972. – 96 p.: iliustr., žemėl. – (Lietuvos istorija).

1974

5. Akmens amžiaus paminklai // Lietuvos TSR archeologijos atlasas 1: Akmens ir žalvario amžiaus paminklai. – Vilnius: Mintis, 1974, p. 5–83, iliustr. – Priedas: 10 žemėl., santr. rus., vok.

6. Bagušienė O., Rimantienė R. Akmeniniai gludinti dirbiniai // Lietuvos TSR archeologijos atlasas: Akmens ir žalvario amžiaus paminklai. – Vilnius: Mintis, 1974, p. 84–205: iliustr., santr. rus., vok., p. 232–236, 241–245. – Priedas: žemėl.

1979

7. Šventoji I: Narvos kultūros gyvenvietės. – Vilnius, Mokslas, 1979. – 190 p.: iliustr., žemėl. – Antraše: LTSR MA Istorijos inst. – Santr. ir iliustr. rus., vok. – Bibliogr.: p. 183–187. – Dalyk. rodyklė: p. 188.

1980

8. Šventoji II: Pamarių kultūros gyvenvietės. – Vilnius: Mokslas, 1980. – 88 p.: iliustr.: – Santr. rus., vok. – Bibliogr. nuorodos išnašose.

1984

9. Akmens amžius Lietuvoje. – Vilnius: Mokslas, 1984. – 343 p.: – Santr. ir iliustr. sąrašai lygiagr. rus., vok. – Bibliogr.: p. 292–312.

1989

10. Nida: senųjų baltų gyvenvietė / LTSR MA Istorijos institutas. – Vilnius: Mokslas, 1989. – 211 p.: iliustr. – Santr. rus., vok. – Bibliogr.: p. 205–211.

1994

11. Die Steinzeit in Litauen // Bericht der Römisch – Germanischen Kommission (Mainz am Rhein). – 1994, T. 75, p. 23–146; 52 lent.

1995

12. Lietuva iki Kristaus: [mokymo priemonė], – Vilnius: Vilniaus dailės akad. 1-kla, 1995. – 199 p.: iliustr. – Bibliogr.: p. 199.

1996

13. Akmens amžius Lietuvoje: vadovėlis aukštųjų mokyklų studentams. – 2-as papild. leid. – Vilnius: Žiburys, 1996. – 342, [1] p. iliustr. – Santr. angl. – Bibliogr. sk. gale. – Radimviečių r-klė: p. 332–334.

14. Šventosios 4-oji radimvietė // Lietuvos archeologija. T. 14. Vakarų Lietuvos akmens amžiaus paminklai. – Vilnius: Diemedžio leidykla, 1996, p. 5–80. Santr. angl., rus.

15. Šventosios 6-oji radimvietė // Lietuvos archeologija 14. Vakarų Lietuvos akmens amžiaus paminklai. – Vilnius, Diemedžio leidykla, 1996, p. 83–173. – Santr. angl., rus.

1999

16. Kuršių nerija archeologo žvilgsniu. – Vilnius: Vilniaus dailės akad. 1-kla, 1999. – 110, [2] p.: iliustr. – Bibliogr.: p. 109–111.

17. Die Kurische Nehrung aus dem Blickwinkel des Archäologen / [übersetzt von Ruth Kibelka]. – Vilnius: Vilniaus dailės akad. 1-kla, 1999. – 110, [2] p.: iliustr. – Bibliogr.: p. 109–111.

2005

18. Die Steinzeitfischer an der Ostseelagune in Litauen: Forchungen in Šventoji und Būtingė // [Gestaltung Agnė Beinaravičiūtė]. Vilnius: Litauisches Nationalmuseum, 2005, 523 p., iliustr.

19. Akmens amžiaus žvejai prie Pajūrio lagūnos: Šventosios ir Būtingės tyrinėjimai [Dailininkė Agnė Beinaravičiūtė]. Vilnius: Lietuvos nacionalinis muziejus, 2005.

2010

20. Aš iš dvidešimtojo amžiaus: Pluoštas archeologės prisiminimų. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2010, 469 p.

2016

21. Nida. A bay Coast Culture Settlement on the Curonian Lagoon. Vilnius: National museum of Lithuania.

MOKSLINIAI STRAIPSNIAI

1941

22. Akmens amžiaus stovykla Skaruliuose (Jonavos v., Kauno a.) // Vytauto Didžiojo kultūros muziejaus metraštis. – Kaunas, 1941, [T.] 1, p. 1–18: Iliustr., plan. – Bibliogr. nuorodos išnašose.

1954

23. Pirminės kultūros ir dailės skyriaus ekspozicijos katalogas-vadovas / Kauno valst. M. K. Čiurlionio vardo dailės muziejus; [parengė R. Jablonskytė]. – Kaunas: Kauno Valst. M. K. Čiurlionio vardo dailės muziejus, 1954. – 48, [2] p.: iliustr.

1966

24. Paleolitinės titnago dirbtuvės Ežerynų kaime (Alytaus r., Raitininkų apyl.) // LTSR MA darbai. Serija A. – 1966, T. 2, p. 87–109: iliustr., lent., plan. – Santr. rus. – Bibliogr. nuorodos išnašose.

1968

25. Tūbausių kapinynas // Lietuvos archeologiniai paminklai: Lietuvos pajūrio I–VII a. kapinynai. – Vilnius, 1968, p. 183–209: iliustr. – Santr. rus. – Bibliogr. nuorodos išnašose.

1973

26. Die Herkunf der mezolitischen Industrie in Berereiche des Neman (Nemunas) Flussbassins // The Mezolithic in Europe. – Warszawa, 1973, p. 485–502.

1977

27. Akmens amžiaus tikėjimai Lietuvoje // Senieji tikėjimai naujausių tyrinėjimų šviesoje. – Vilnius, 1977, p. 5–16: iliustr. – Bibliogr. nuorodos išnašose.

1980

28. Der Anteil mesolitischer Typenformen an den Fundkomlexen der neolitischen Neman. – Kultur // Veröffentlichungen des Museums für Ur – und Frühgeschichte. – Potsdam, 1980, T. 14/15, p. 177–182: iliustr.

29. The East Baltic Area in the Fourth and the Third Millennia B. C. Į anglų k. vertė M. Gimbutienė // The Journal of Indo-European Studies. – Washington, 1980, T. 8, Nr. 34, p. 407–417: iliustr.

1989

30. Archeologijos paminklai // Dubičiai. – Vilnius, 1989, p. 21–37: iliustr.

1990

31. Rimantienė R., Butrimas A. Die Chronologie der Haffkünstenkultur (HKK) in Litauen // Internationales Symposium: Die Kontinentaleuropäischen Gruppen der Kultur mit Schnurkeramik. – Praga-Štirin, 1. – 6.10.1990. Die Chronologie der Regionalen Gruppen. Zusammenfassungen. – Praha-Štirin, 1990, p. 29–30.

32. Rimantienė R., Česnys G. The Late Globular Amphora Culture and its Creators in the East Baltic Area from Archeological and Antropological Points of View // The Journal of Indo-European studies. – 1990, T. 18, Nr. 3–4, p. 339–358.

1991

33. Rimantienė R., Butrimas A. Die Chronologie der Haffkünstenkultur (HKK) in Litauen // Internationales Symposium: Die Kontinentaleuropäischen Gruppen der Kultur mit Schnurkeramik. – Praga-Štirin 1. – 6.10.1990. Die Chronologie der Regionalen Gruppen. Zusammenfassungen. Institut für Ur – und Frühgeschichte der Universität Freiburg i. Br. – Freiburg, 1991, p. 70–74.

1992

34. Die Haffkünstenkultur in Litauen // Praehistorica. XIC. Die Kontinentaleuropäischen Gruppen der Kultur mit Schnurkeramik. – Praha, 1992, p. 301–305: iliustr.

35. Neolithic hunter – gathers at Šventoji in Lithuania // Antiquity, 1992, T. 66 (Nr. 251), p. 367–376.

36. The Neolithic of the Eastern Baltic // Journal of Word Prehistory. – New York, 1992, T. 6, Nr. 1, p. 97–144: iliustr.

1995

37. Archeological findings in Šventoji // Natural environment, man and cultural history on the coastal areas of Lithuania. Excursion Guidebook. – Vilnius, 1995, p. 21–23.

38. Der Aalstecher von Šventoji 4 B in Litauen // Archaeologia Baltica. – Vilnius, 1995, p. 8–11: iliustr. – Santr. liet.

39. Substantial remains of Incipient Neolithic Agriculture at Šventoji 6, a Narwa Culture Settlement in Lithuania // Tools and Tillage. – Copenhagen, 1995 (1993–1994), T. 7, sąs. 2/3, p. 92–102: iliustr.

1996

40. Rimantienė R., Česnys G. Pan-European Corded Ware Horizont (A – horizont) and the Pamarių (Baltic Coastal) Culture // The Indo-Europeanization of Northern Europe. – Washington, 1996, p. 48–53. – (Journal of Indo-European Studies Monograph No 17. Institute for the study of Man).

1997

41. Žemdirbystės pradžia baltų žemėse // Vakarų baltai: etnogenezė ir etninė istorija. – Vilnius, 1997, p. 21–28.

42. A – Horizont-Elemente in der Haffkünstenkultur in Litauen // Arkaeologiske Rapporten. Early Corded Ware Culture. The A – Horizont-fiction or fact? International Symposium in Jutland 2–7th May 1994. Esbjerg Museum. – Esbjerg, 1997, Nr. 2, p. 181–184.

1998

43. Stone Age Settlements in Coastal Area of Lithuania // Interdisciplinary Nor Fa course. Environmental perspectives on the Sensitive coastal areas of the Southeatern Baltic Sea trough time. 1998, p. 5–6.

44. The First Narva Culture farmers in Lithuania // Harvesting the Sea, Farming the Forest: The Emergence of Neolitic Societies in the Baltic region and Adjacent Areas. M. Zvelebil, L. Domaska, R. Dennell. Sheffield Akademic Press. – Sheffield, 1998, p. 213–218.

45. The relationship between Stone Age people and their environment in Lithuania // PACT. 55. 1998 II 1. – Rixensart, p. 143–156.

46. Kabailienė M., Rimantienė R. Holocene Changes in the Palaeoecological Conditions of the Lithuanian Coast around the Šventoji Settlement // PACT. 50. 1998. II 10. – Rixensart, 1998, p. 185–195.

47. Investigations at the Šventoji Find Site 4 1986–1995 // Archaeologia Baltica. – Vilnius, 1998, T. 3, p. 215–222

48. Ostrauskas T., Rimantienė R. Dem Trzciniec gleichzeitige Siedlungen in Litauen // Trzciniec – system kulturowy czy interkulturowy proceses. – Poznań, 1998, s. 203–215.

1999

49. Barzdžio miško gyvenvietė // Lietuvos archeologija. T. 16. Pietų Lietuvos akmens ir ankstyvojo žalvario amžių paminklų tyrimai. – Vilnius, 1999, p. 167–204.

50. Pelesos paežerių akmens amžiaus stovyklos ir gyvenvietės // Lietuvos archeologija. T. 16. Pietų Lietuvos akmens ir ankstyvojo žalvario amžių paminklų tyrimai. – Vilnius, 1999, p. 77–105.

51. Traces of Agricultural Activity in the Stone Age Settlements of Lithuania // PACT. 57. Environmental and Cultural History of the Eastern Baltic Region. – Rixensart, 1999, 275–290.

52. Žaliosios žalvario amžiaus gyvenvietė // Lietuvos archeologija. T. 16. Pietų Lietuvos akmens ir ankstyvojo žalvario amžių paminklų tyrimai. – Vilnius, 1999, p. 217–228.

2000

53. Die Anfänge der Bronzeit in Südlitauen // De temporibus antiquissimus ad honorem Lembit Jaanits. – Tallinn, 2000, p. 193–208.

54. Rimutės Rimantienės bibliografija 1938–2000. Sudarė A. Tautavičius, bibliografės O. Adomonienė, I. Galvydytė // Prehistoric art in the Baltic region. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla, 2000, p. 147–166.

Sudarė Adomas Butrimas